

Water Management i Norge

Av Åge Hjelm-Hansen

Åge Hjelm-Hansen er ansatt som fagsjef i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Innlegg på kollokvium i Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene 30. oktober 1975.

Hva er Water Management og hva bør det legges vekt på i den fremtidige forvaltningen av vannressursene?

Av disse er vel det første spørsmålet mest vanskelig å gi eksakt svar på. Med Water Management forstår imidlertid jeg og mange med meg *et sammenfattende offentlig forvaltningsorgan for en allsidig og omfattende overvåking av vannressursenes anvendelse og vern*. Et slikt organ betyr en samlet og effektiv saksbehandling, samtidig som det muliggjør en rasjonalisering av arbeidet med undersøkelser (både kvantitative og kvalitative), informasjonsinnsamling, databehandling, analyser og utredninger.

I Norge er det ikke etablert noe slikt sammenfattende organ, ei heller såvidt vites i noe annet land. Betegnelsen Water Management har i de senere år blitt tatt mer og mer i bruk rundt om i verden for å benevne forvaltningen av vannressursenes an-

vendelse og vern. Betegnelsen dekker imidlertid i de forskjellige land ikke overalt det samme omfang av brukskategorier. I en rekke land omfatter W.M. i første rekke vannforsyning og -forurensing, dertil kommer for mange lands vedkommende irrigasjon, vannkraftutbygging, båttrafikk, fløting, fiske, rekreasjon og flomkontroll inklusiv forbygging. I enkelte land er også medtatt hydrologiske undersøkelser, utviklingsarbeider og forskning. Konesjons- og tilsynsiden inkl. overvåking er høyst forskjellig ivaretatt i de forskjellige land.

Ved gjennomgåelse for en tid tilbake av visse OECD-dokumenter vedr. Water Management i en del land, fant jeg at forvaltningen av vannressursene utføres forskjellig, alt etter lovverk, administrasjonsordninger og tradisjoner i de respektive land. I h.t. eksisterende Water Management-systemer kom jeg til at de omhandlede land kan deles i 4 kategorier:

I. Føderale stater: Canada, U.S.A., Sveits hvor W.M. utøves dels på

- føderalt, dels på delstatlig hold. Til denne kategorien kan også Nederland regnes.
- II. Land hvor W.M. utøves regionalt: Frankrike, England, Vest-Tyskland.
  - III. Land med flere sentrale W.M. organer: Sverige. Herunder hører vel også Norge.
  - IV. Land med en sentral W.M. organisasjon, som omfatter forvaltningen av det overveiende antall områder for vannressurs-anvendelse: Finland.

Betegnelsen Water Management er således, som jeg nevnte, ikke entydig med hensyn til det omfang av vannressursenes bruksområder som forvaltes.

Forvaltningen kan utøves såvel sentralt som lokalt (regionalt). Finland ser ut til å være det land som har det mest omfattende sentrale Water Management-system. I flere land arbeides det imidlertid med planer om etablering av et mer samordnet organ for et mest mulig all-purpose Water Management-system.

For Norges vedkommende er situasjonen i dag at forvaltningen av våre vannressursers anvendelse og vern er fordelt på flere etater og departementer. Den overveiende del faller imidlertid på to etater/departementer.

NVE/Industridepartementet og SFT/Miljøverndepartementet medregnet fylkesmannens utbyggingsavdeling.

La meg ut fra dagens situasjon få komme med endel synspunkter på forvaltningen i dag og i fremtiden av våre vannressurser, — og da først og fremst av vassdragene.

Den tekniske og økonomiske utvikling har ført til at vassdragene er tatt langt mer i bruk enn før til forskjellige og til dels nye formål. Dette har vært særlig merkbart i de siste 10—15 år, og har ført til at vi må ha et mer våkent øye med disse forhold, og at det derfor er et stort behov for å rasjonalisere og effektivisere det offentlige engasjement med forvaltning og kontroll av vassdragenes anvendelse og vern.

Overvåking og kontroll med bruken av landets vassdrag er hjemlet i Vassdragsloven, Vassdragsreguleringsloven, Lov om laksefiske og innlandsfiske, Lov om vern mot vannforurensing, Lov om naturvern o.a.

Hvorledes våre vassdragsressurser i detalj skal disponeres, kan imidlertid aldri helt ut fastlegges ved lovbestemmelser, men må i hvert enkelt tilfelle bli gjenstand for vurderinger. Oppgaven å lede utviklingen og utnyttningen av landets vassdrag i samsvar med Stortingets vedtak og retningslinjer må således baseres på en systematisk avveining av ulike og til dels motstridende interesser. Ledelsen bør derfor være minst mulig splittet, slik at de tekniske løsninger for bruk av vassdragene kan samordnes best mulig.

En best mulig koordinert samfunnsmessig styring av ressursdisponeringen som tar hensyn til miljø, natur og næringsinteresser, må bygge på omfattende og grundige undersøkelser av såvel teknisk/økonomiske utnyttelsesmuligheter som av verneverdier og skadevirkninger. Alle tiltak som påvirker tilstanden i våre elver, sjøer og vatn, bør derfor gis en kritisk forhåndsvurdering som utre-

der og klarlegger såvel næringsmessige som andre konsekvenser av det enkelte tiltak før avgjørelser tas.

Mens oppmerksomheten ved fordeling av ressursene tidligere nokså ensidig var konsentrert om økonomisk vekst og utvikling, er aspekter vedrørende miljøforringelse, innsnevring av rekreasjons- og naturområder, forstyrrelser av den økologiske balanse og ulemper for primærnæringene i dag kommet sterkt i forgrunnen. Det er blitt et tungtveiende krav å utrede og klarlegge alle virkninger av bruken av vassdragene for å sikre at de utnyttes og bevares som grunnlag for menneskenes virksomhet, helse og trivsel.

Det må i sammenheng med det som ovenfor er nevnt, også pekes på at utviklingen går i retning av at stadig flere av de oppgaver som er forbundet med bruk av vassdragene etterhvert betraktes som statsoppgaver, dvs. må løses ved offentlige tiltak og virksomhet.

Når det gjelder NVE's stilling og ansvar i dette bildet, skal jeg få redegjøre for følgende:

I h. t. gjeldende instruks pkt. 1 skal NVE «foreta hydrologiske undersøkelser og andre undersøkelser for å skaffe nærmere kjennskap til landets vassdrag, våke over offentlige og almene interesser i vassdragene og dermed fremme forslag til vedkommende departement samt forestå vassdragstilsynet».

Innenfor rammen av NVE's ansvars- og myndighetsområde er Vassdragsdirektoratet tillagt oppgavene med bl.a. «ervervs- og regulerings-konsesjoner og kontroll med vilkå-

renes overholdelse, tilsyn med vassdrag og anlegg i eller over vassdrag, saker vedrørende ferdsel og fløting, avgjørelser etter Vassdragsloven oppgaver til Riksskattestyret, forbygnings- og senkingsanlegg, hydrologiske undersøkelser og undersøkelser av landets vasskraft».

Vassdragsdirektoratet er dermed hovedansvarlig for undersøkelser og utforskning av vannressursene, og er tillagt de viktigste funksjoner med å våke over og sikre en rasjonell bruk av landets vassdrag. Vassdragsdirektoratets grunnleggende ekspertise i hydrologi, vassdragsteknikk og landskapspleie kan således utnyttes rasjonelt og effektivt i arbeid med å utrede og klarlegge de naturgitte og tekniske forutsetninger for en nasjonal, målrettet forvaltning.

Selv om myndighetene av en eller annen grunn ønsker å ta et bestemt problemområde ut av vassdragssammenhengen (slik det f.eks. er gjort med området for vannforsyning og vannforurensing ved overføring av Vann- og avløpskontoret til Miljøverndepartementet), må det være uriktig å bygge opp ekspertise som fører til dobbelt-arbeid, når det gjelder de vassdragstekniske, hydrologiske og landskapsmessige spørsmålene som har med saken å gjøre. La meg derfor få tilføye at NVE fortsatt vil måtte anse seg som landets vassdragsetat med de oppgaver og ansvar dette til enhver tid innebærer.

Når det gjelder SFT's og Miljøverndepartementets oppgaver og ansvar innen vannressursområdet, må jeg vise til redegjørelse fra deres egne talsmenn. Det er klart at disse

organer innehar en viktig og ansvarsfull del av dagens forvaltningssystem vedr. våre vannressurser.

Jeg ser det følgelig som særdeles viktig at det etableres et godt faglig og forvaltningsmessig samarbeid mellom NVE og Miljøverndepartementet, således at de i fellesskap kan opptre som et målrettet og samfunns-gagnlig Water Management. Dette desto mer som skillelinjene mellom tilgrensede saksområder for de to institusjoner ikke trer klart frem, og at enkelte saksområder derved går over i hverandre. Visse samarbeidsformer er allerede etablert.

Et godt og fruktbart samarbeid er imidlertid betinget av at hver av par-

tene øver en viss selvdisciplin m.h.t. utøving av tilgrensede arbeidsområder, og farer varsomt frem for ikke å trå innenfor hverandres sirkler. Oppnås dette, hjelper man også publikum til å få den nødvendige kjennskap til institusjonenes respektive saksområder og virksomhet, og til hvor man skal henvende seg i anledning aktuelle spørsmål og saker.

På spørsmålet «hva bør det legges vekt på i den fremtidige forvaltningen av vannressursene» er derfor mitt svar: samarbeid — i sin mest ideelle form — mellom de institusjoner som til enhver tid utgjør det etablerte Water Management i Norge.